

Iskola élet-közelben

Órarend és túlterhelés

Lassan már három évtizede les, hogy elhagytam az öreg tanítóképző intézet padjait, de még most is magam előtt látom dr. Pödör tanár urat, amint az egyik órán egy nagy fehér úrlapot tűzött fel a táblára, s az osztályon körülnézve figyelmetparancsolóan megszólalt: A mai órán megismerkedünk az órarenddel!

S ahogy mondta, úgy is történt. A házi feladatként elkészített terveinket azután könyörtelenül összefirkálta piros ceruzával, teleírogatta szálkás betűivel, rövid megjegyzéseivel. Tőle tanultuk meg, hogy az órarendkészítés nemcsak logika és ügyesség kérdése, hanem felelősségteljes pedagógiai feladat. A gondosan elkészített, helyes órarend biztosítja a tanulók naponkénti, folyamatos, egyenlő megterhelését, az egyenletes munkatempót, az órák egymásutánjának helyes elrendezését, lehetőséget ad a fáradtság leküzdésére, egyes tárgyak anyagának elmélyültebb, frissebb aggyal való feldolgozására, a tanári elfoglaltság célszerű elosztására és így tovább. Pödör tanár úr nevelte belénk, hogy a rossz órarend véték a tanulókkal szemben, nagy-nagy hátrány az iskolai munkában. S mindezek a mondatok ifjú pedagóguskoromban is tiszteletre méltó tézisek voltak előttem. S amikor kezdő tanár voltam — legalábbis azokban a jó hírű iskolákban az igazgatók mellett, ahol pályafutásomat kezdtem —, az órarend az „szent” is volt. Mikor úgy szeptember elején már felnőttfejjel át-átstudiroztam, bizony helyén volt abban minden. Talán még Pödör tanár úr sem talált volna benne hibát, annyira megfelelt a pedagógiai elveknek.

Telt-múlt az idő, s ma, mikor hivatali beosztásomnál fogva az iskolában ne-

kem kellene épp annak lennem, aki éberem örökös az órarend pedagógiai, pszichológiai stb. elveinek betartásán, sajnálatosan tapasztalom, hogy tehetetlen vagyok. Mintha Pödör tanár úr szavai megfakultak volna. Tájékozódni akarok a jelenben. Forgatom a könyveket, s az órarendről csak néhány odavetett mondatot találok. A legújabb kiadású mű „A művelődésügyi igazgatás kézikönyve” meg sem említi. A Rendtartás 58. §-a 5. bekezdésében ez áll: „A nevelők óráit egyenletesen kell elosztani a hét minden napjára, kivéve azokat, akiket a hét valamely napjára a tanítás alól felmentettek. A tanulók iskolai és otthoni egyenletes terhelése szempontjából a tárgyakat lehetőleg arányosan kell elosztani a hét napjain. A Művelődésügyi Közlöny 1971. július 22-i számának a 186. oldalán még a fentén is „óvatosabb” fogalmazást olvashatunk: „A tanítási órákat lehetőség szerint a hét munkanapjaira egyenletesen kell elosztani.” S a „lehetősebb” szót kifejezés már olyan, mintha minden felelősség alól feloldozna minden órarendkészítőt, és iskolavezetőt. Mentsük, ami menthető — mondja. Hívjuk fel rá a figyelmet — de...

S ez a feloldás, úgy érzem, kell is. Mert az órarendkészítő eddig is borzasztó nehézséggel küzdött: egy osztályon belül két tagozat, megoszló laboratóriumi gyakorlat stb., ugyancsak próbára tették a találékonyságát. Ami pedig most újabb van, az egyenesen elképesztő. A tanárok részéről megindult a morgás, a „heti 1 szabadnapért”. Alkotónap, tanulónap stb. címen ostromolják a „felettes hatóságokat” a kedvezményért. A szakszervezeti funkcióban dolgozó, a párt-összekötő részére stb. ugyan-

csak biztosítani kell a szabadnapot. A tantestületben levő szakfelügyelők óráit ugyancsak a hét meghatározott napjára kell tenni. De ez még mind nem elég: foglalkozunk a párthatározat alapján a nők helyzetével, s egyes túlbuzgó helyeken máris minden pedagógusnő számára biztosítani kívánják és szorgalmazzák a heti kötelező órák öt napra történő elosztását. (Arra nem is ügyelve, hogy a kiadott kedvezmények miatt egyesek előnybe, mások azonban természetesen hátrányba kerülnek.) Ezzel szinte egyidőben jelentkezik a Pedagógus Továbbképzési Központ is az igényével: a komplex gyakorlati szemináriumok továbbképzésén részt vevők számára lehetőleg szabadnap — vagy esetleg első-második óra utáni elfoglaltságmenetesség — biztosítása. És így tovább és tovább! Lennének még megoldások is, csak körül kellene nézni! De miért? Sokkal egyszerűbb ha áthárítunk minden gondot az órarendkészítőre és kész. Pedig, ha ez a dolog így folytatódik, akkor az órarend lassan már nem „a tanulók iskolai és otthoni egyenletes terhelése” érdekében készül, hanem azért, hogy legyen miből kielégíteni az elszaporodó kedvezményeket.

S miért teszem mindezt szóvá? Azért, mert a szülői értekezleteken, a KISZ-gyűléseken, az iskolai diákparlamenteken egyre többször hangzik el a kifogás az órarendi elfoglaltság ellen. Egyes napok nehezek, mások viszont túl könnyűek. Nagy számban frissességgel igénylő tárgyak kerülnek hatodik órára. A kedvezményt kapott tanár órái a meglevő 5 napra szűkülődnak, s mikorra pihenés nélkül az 5–6. óráját tartja, már ideges, fáradt, türelmetlen és gorbos. S valahogy elgondolkodtat az is, hogy amikor a túlterhelésről beszélünk, okoljuk a tankönyveket, a tanári módszereket, a számonkérés korszerűtlenségét stb., de nem hangzik el keményen és világosan megfogalmazva, hogy a túlterhelés egyik legnagyobb forrása a rossz, pedagógiai és pszichológiai nem helyesen elkészített órarendekben is keresendő. Azokban az órarendekben, melyeket a tornyosuló kedvezmények miatt, már a legnagyobb jóindulattal sem lehet a célnak megfelelően elkészíteni.

Bánfalvi József

Lengyelországi kulturális jegyzetek

A színházi élet

A mai lengyel színház kivívta magának a „világ legérdekesebb színházának” rangját. A lengyel színház népszerűsége folyton rendkívül jelentős szerepet tölt be az ország kulturális életében.

Amikor a lengyel színház színvonalát közeledni kezdett az európaiéhoz, kitört a második világháború, és ezzel közel hat éves német megszállás. Bekövetkezett a színházak a történelemben példátlan pusztulása. A csatatereteken, a kivégzőhelyeken, a börtönökben és koncentrációs táborokban a lengyel színművészet szinte teljesen pusztult el. Leégett számos színházépület, felbecsülhetetlen értékű színházi könyvtárak és levéltárak.

A felszabadulás után — a művészet a népek jelszó értelmében — a népi Lengyelország különös gondot fogott hozzá az elpusztult kulturális javak újjáépítéséhez. Már az első tíz évben az egész országban több mint negyven újjáépített színház került átadásra. A hagyományos színházi központok — Varsó, Poznań, Kraków, Łódź és Wrocław — mellett a visszatérő lengyelországi első beruházásaként a Visszaszerzett Területeken új színházi központok — Wrocław, Opole, Szczecin, Gdansk, Olsztyn és Elbląg, majd később Zielona Góra, Koszalin és Gorzów Wielkopolski — jöttek létre.

Lengyelországban jelenleg közel száz színház működik, ebből tizenkilenc Varsóban, nyolc Łódźban, hat Krakówban és Wrocławban és öt Poznańban. A háború előtti utolsó, 1939. évi statisztikai évkönyv adatai szerint Lengyelország harmincötmillió lakosára a színházak, operettszínházak és operák előadásait összesen öt és fél millió néző tekintette meg. Négy évre a háború befejezése után, 1949-ben az ország huszonegy millió lakosára nyolcmillió színházi néző esett. Jelenleg Lengyelországnak harmincötmillió lakosa van, akik közül évente húszmillióan látogatják meg a színházi előadásokat.

A lengyel színművészetben többféle művészi irány és rendezési stílus különböztethető meg, amelyek egyrészt a lengyel nemzeti színjátszás hagyományaiban gyökereznek, másrészt a Keleten és Nyugaton egyaránt fellépő, időszakos törekvésekkel állnak kapcsolatban.

A varsói Nemzeti Színház, amely a magyar nézőközönségnek is bemutatkozott — 1968. májusában előadta Budapest Nagłowicei Mikolaj Rej József életét és Rolf Hochhuth Helytartóját —, 1965-ben ünnepelte fennállásának 200. évfordulóját, az ország vezető színháza. Színpadán a legkiválóbb lengyel művészek, drámaírók, rendezők és díszlettervezők dolgoznak, a legkiválóbb lengyel színészek játszanak a társulatában. Gazdag műsora — Shakespeare, Racine, Molière, Gorkij, Tolsztoj, Szophoklész, Aischylosz, Arisztophanész, lengyel és külföldi modern drámák, de mindenekelőtt jelenlegi igazgatója és művészeti vezetője, Kazimierz Dejmek ólengyel drámákat felújító irányzatának sikeres darabjai — jelentős hírnevet hoztak neki.

A varsói színházak közül említésre érdemesek a Drámai Színház és a Jelenkori Színház, valamint az Ate-neum Színház és a Zsidó Színház, amely általában héber nyelven adja elő a színdarabokat. Varsóban és vidéken több kísérleti kisszínház működik, amelyek műsora a nagy színházak színpadjaira is eljutó avantgarde színművekből áll. Az egyik legérdekesebb, programszerűen kísérleti színház a wrocławai Tizenhárom Szék-sor Színháza. Ez a színház, amelynek célja a néző és a színész közötti újszerű kapcsolatot kialakítása, nagy

visszhangot keltett külföldön is.

Szintén Wrocławban működik a világviszonylatban is ritkaságnak számító Pantomim Színház, amelynek vezetője Henryk Tomaszewski. Ez a színház végiglátogatta már Európa úgyszólván valamennyi országát, és több tengerentúli városban is fellépett. Igen előkelő központ a színházi életben Łódź városa, élén az S. Jaracza Színházzal. Łódźban működik az ország egyedüli színművészeti Főiskolája is, amely évente újabb és újabb kiváló művészekkel gazdagítja a lengyel szintársulatokat.

Külön említést érdemelnek a mai lengyel irodalom nagyjainak bemutatott darabjai. Óriási sikert aratott az országban Slawomir Mrozek Tangó-ja és Leon Kruczkowski három darabja: A szabadság első napja, Németek és A kormányzó halála. Nagy visszhangot keltett az országban a neves író és forgatókönyvíró, Jerzy Broszkiewicz dramaturgiái debütja a Hatalom nevei című darabjával.

A színházak népszerűségét és az irántuk megnyilvánuló társadalmi igényt bizonyítja a lendületesen fejlődő műkedvelő színházi mozgalom is. Az amatőr színpadok száma tizenegyezer körül jár, s mintegy kétszázezer műkedvelőt tömörítenek maguk köré. Ebből a mozgalmából fejlődött ki a ma már világhírű Mazowsze- és Slask-együttesek is.

Antoniewicz Roland József

Sok a tűzrendészeti szabálysértés

Úgy tűnik, hiába a sok figyelmeztetés, felhívás, sokan hajlamosak megfedkezni a tűzbiztonsági szabályokról. Ezt bizonyítja, hogy nagyon sok szabálysértési ügygel kell foglalkozniuk a városi-járási tűzoltó parancsnokság szakembereinek. Az esetek közül érdemes néhányat példaként felsorolni.

Terhes József asztalos munkahelyén, az EMERGÉ gumigyárban tűzveszélyes helyen dohányzott. Negyvenötven forintra büntették. Tóth Mátyás a kisteleki Magyar-Szovjet Barátság Tsz-be egy építkezés területén felügyelet nélkül hagyta a

különben is szabálytalan helyen rakott, nyílt tüzet. Ráadásul a tűzön enyvet is melegejtett. Ot is negyszázötven forintra bírságotlák. Varga István seprűkészítő úgy végezte a kénezést, hogy közben felügyelet nélkül hagyta a műhelyt. Tűz ütött ki, 800 forintra bírságotlák. Kovács István kubikos büntetése — aki az NKV főgyűjtő telephelyén tiltott helyen dohányzott — 450 forint. Abrahám Jánosné (Domaszék, Tanya 511.) 150 forint bírságotlák, mert gyermeke elől nem zárta el a gyufát. A játékból sajnos ott is tűz lett.

BERCZELI A. KÁROLY

Hullámsír

36.

A hír percek alatt elterjedt s általános rossz kedvet okozott. A zónapörkölt izetlen lett, a sör megkeseredett s még a nemes regália — szivar sem akart szelelni. De Rónaszéki Gusztáv, a szintársulat komikusa, akin nevettek, ha csak a száját kitátotta, fölmerte az elkomorult hangulat kártékony befolyását még az esti színlelőadásra is, ezért hirtelen fölpatant, kalapját kidoborítottta, fehér zsebkendőbe burkolta s olyanféleképpen nyomta a fejébe, ahogy Herrich szokta, egy kissé lerántva a homlokára. Leemelte a fogasról a botját s s aztán kiállva az asztalközi folyosóra, híven utánözve a miniszteri úr lábúzóos járását, keze tartását, tudálékosan beszívott ajkát, végigcsoszogott a vendéglő közepén a jelenlévők hatalmas hahatójának kíséretében. Tapsoltak, újrátak, a nők visítottak, mert persze mindenki tudta rögtön, hogy kit figuráz ki a színész. S mikor szólásra nyitotta a száját s ajkát úgy formázta, amint Herrich szokta, szakszerűen követve még színelőzően előkelő kiejtését is, s ezt mondta:

„Mindennek oka a Maros torkolata s az önkönköksága!” — fergeteges tapsvihár tört ki s olyan harsogó nevetés, hogy a legzordabb pecsovicsok is megfedkeztek a kormány iránti hűségükről, s jót mulattak Tisza Kálmán egyik legteljesebb hódolójának rovására. A Maros-torok áthelyezése a város alá volt Herrich egyik számtalanszor hangoztatott s mindannyiszor helytelenített vesszőparipája.

Gyula, a pincér pedig boldog volt, hogy ez a féktelen derű az ő közbenjárására robbant ki, ami, persze, abban is megnyilvánult, hogy min-

den asztalnál nyújtogatták a vendégek a karjukat vagy összekoccintották a poharakat s új söröket és zónákat követeltek. Csak a színészek tartózkodtak a jeges italtól s inkább melegítővel kérték, mert féltették torkukat a berekedéstől.

A hangulat hirtelen támadt komorsága teljesen fölengedett, egy kicsit mindenki feszte-nebb lett a játékos színművészet közvetlen hatása alatt, s Gyula a nagy élénkséget felhasználva úgy helyezhette el a poharakat és ételeket a színészek asztalára, hogy egy-egy kíváncsi pillantást vethetett a drámai művésznő blúzába, melynek pántja kissé meglazulva lecsúszott, s majdnem egész pompájában sejtetni engedte Rott Marika gömbölyű kebleit. Ezt különben az örökre ott lebezelő Felmayer-fiú is észrevette, de ő onnantól siklott tova a tekintetével, túl volt rajta, hogy ebben gyönyörűséget találjon, mert éppen ő jelentette ki egyszer az asztalnál megbocsáthatatlan indiszkréciót, de ittás állapotban, hogy Marika bizalmas kapcsolatban is mindig fennkölt, a legszebb percekben pedig hideg. Ezt ugyan látszólag a Színügy-egylet elnökének, Marinkich Mihálynak súgta oda, de úgy, hogy többek közt Gyula is meghallotta s szeretett volna a folyosóképű dendi arcába sújtani. Pedig mennyire irigyelte őt!

Az asztalnál sokan ültek, a társulat többsége, s a fő helyen éppen az előbb említett Marinkich telepedett le, aki egyben törvénytörési bíró is volt, elegáns úr, aránylag fiatal és gazdag férfi, s a színház iránti buzgó érdeklődéséről nehezen lehetett megállapítani, hogy magáért a művészetért lelkesül-e annyira vagy inkább a színésznőért. A város tanácsa éppen a napokban szavazta le a színpártoló egyesület támogatására szánt, de már eddig is ezer forintból ötszáz forintba lefaragott összeget, s ez felbőszítette a tagokat, főként Aradi Gerő igazgatót, aki októberben kezdte meg működését, de minden tartalék

pénzét beleölte az ócska hodály renoválásába. A páholyokat vörösrre festette, a kőrszékek huzatát rendbe hozatta, új előfüggőny készített bársonyból, s erre azt a hazafias mondatot varratta, hogy „Nyelvében él a nemzet”. De új díszleteket is csináltatott, két nagy székályhát helyezett el közel a színpadhoz, zenekart szervezett s olyan társulatot toborzott a pesti Pannónia kávéház előtti színészvásáron, hogy nem kellett volna a fővárosban sem szégyenkeznie miatt. Azonkívül már többször fellépett vendégként Buloyovszky Lillát, s a legnagyobb sikerű művésznőt: Prielle Kornéliát is. S most itt van! Ezt a kis támogatást is megtagadja a város. Örűltég volt újból Szegeddel kezdenie!

Persze, megint az árvízveszély — morgott kedvetlenül Marinkich. — S az érvek, sajnos, oly meggyőzőek, hogy nem merem vitába szállni sem a főispánnal, sem a polgármesterrel.

S akkor még megjelenik ez a halálmadár is! Holnap már félház se lesz! — csattant föl Aradi, akinek alig látszott ki valami az arcából a sok szörzet miatt, mert sűrű kőrszakállt és hegyesre sodort vastag bajuszt viselt, s dús, bár elől már ritkuló haját is fölfele fésűlte. Ot csak enyhén mosolygattatta meg Rónaszéki mókája, régi színházi ember volt, aki nehezen derült az ilyesmin, s most különösképpen mogorva és kedvetlen volt a városi tanács döntése miatt. Pedig ott állt mellette közvetlenül az alig húszéves Somogyiné is, aki, mint mindig, most is hízoglon kellemkedett az igazgatónak s nem éppen eredmény nélkül, mert Aradi a szerepek kiosztásakor halálozottnan előnyben részesítette mások, így például Rott Marika rovására is. Hogy az igazgató e részrehajlását a csinos kis hölgy más módon is honorálta-e, azt csak gyanították, pedig a sérelmezett Rott Marika nemegyszer tört ki keserűen, s ilyenkor elég hallhatóan jelentette ki, hogy Somogyiné szerepeit nem „a gölya hozza”.

(Folytatjuk)

Gyógyítás nagy nyomáson

Ha az emberi szervezetet körülvevő légterben az oxigén nyomása a szokványosnak kétszeresére vagy háromszorosára növekszik, akkor a vérben is kétszeres vagy háromszoros mennyiség nyelődik el belőle fizikai oldódással. Az a megfigyelés, hogy három atmoszféri nyomáson már annyi oxigén oldódik a vérben, hogy vele az ember élete az oxigénhiány jelei nélkül egy ideig fenn tartható, s a vérkeringés egy ideig akár szüneteltethető is, adta az ötletet Boerema holland professzornak, hogy a túlnyomásos oxigén belélegeztetését a sebészeten — kiváltképp a szívműtétek esetén — felhasználja. E gondolat jegyében építették meg 1959-ben egy amsterdami kórházban az első túlnyomásos (hiperbarikus) műtőt, amelynek egy mai, korszerűbb változatát a Szovjetunióban készítették el. A túlnyomásos műtő tulajdonképpen egy nagy, acélfalú, henger alakú kamra, melynek zárási végén légmentesen zárható acélajtó található. A műtőeszközök, a gyógyszeres vagy egyéb tárgyak be- és kijuttatására kis zsilib szolgál, hogy a műtét alatt a belső légnyomás ne változzék.

A műtőasztalt megvilágító lámpákat a kamra fölött, kívül helyezik el, hogy ne melegsítsék a belső légteret. A műtőorvos állandó kétoldali hangösszeköttetésben van a külső műszerasztalnál szolgálatot teljesítő személlyel, aki a műtét alany állapotparamétereit méri. Az operációs kamrában csupán a beteg kap egy maszkon keresztül nagy nyomású tiszta oxigént, az orvosok és segítők csak túlnyo-

másos levegőt lélegeznek be. A kamrában a túlnyomásra azért van szükség, hogy a beteg szervezetében jelentkező belső oxigénnyomást ellensúlyozza.